

EKOBLOK

zŠ- Turzovka

Október 2019

FOTO: EKOtím

Obsah:

1. *Svetový deň výživy.
ŠKD JEME HRAVO-ZDRAVO*
2. *O kúsok lepšie Slovensko so zmrzlinou Míša*
3. *Učítelia a jaskyne Slovenska časť 2*
4. *Neživá príroda- spoznávanie minerálov a hornín*
5. *Praktické turistické rady do vrecka a Veľký Choč*
6. *Ekotím v teréne*

Svetový deň výživy

Svetová organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo FAO každoročne oslavuje Svetový deň potravy s cieľom pripomenúť si jej založenie a predovšetkým spojiť svet v aktivitách, ktoré podporujú celosvetové povedomie o význame potravy pre človeka, ako aj vo vytváraní a podporovaní opatrení, ktoré zabezpečia potravinovú bezpečnosť a výživnú stravu pre všetkých.

Vývojom a výrazným pokrokom sa strava človeka, jej kvantitatívne, ako aj kvalitatívne možnosti, dostali na veľmi vysokú úroveň. Vyspelé krajiny majú takmer neobmedzený prístup k potravinám, ako aj možnosti ich výberu. To sa pre mnohých ľudí stáva kritické.

Obezita – jeden z hlavných rizikových faktorov pre vznik mnohých závažných až smrteľných ochorení, trápí mnohých obyvateľov práve týchto krajín.

Veľkým protikladom je fakt, že máme stále na našej planéte mnoho území, kde vyvážená, kvalitná a bezprostredná výživa nie je samozrejmou, kde nemajú deti zabezpečené adekvátne nutričné podmienky pre zdravý rast, kde ľudia trpia podvýživou a veľkým nedostatkom. Na jednej strane dochádza k ochoreniam spôsobených nadbytkom a nevhodným zložením stravy, na druhej strane máme populáciu, ktorá trpí neadekvátnym zložením stravy z nedostatku.

Hlavným posolstvom tohtoročného Svetového dňa potravy je „Zdravou výživou pre svet bez hladu“.

<http://www.uvzs.sk/>

ŠKD

JEME HRAVO-ZDRAVO

16. október – Svetový deň zdravej výživy – nám má pripomenúť, že život každého človeka je jedinečný, neopakovateľný a nenahraditeľný, a preto by si ho mal každý z nás dostatočne vážiť.

Potrebný je najmä dostatok vitamínov, minerálov. Vitamíny sú najúčinnnejšie v ovocí a v zelenine. Vedeli ste, že jeden pomaranč stačí na pokrytie dennej dávky vitamínu C?

Práve preto sme sa v ŠKD v týždni od 21.10. do 25.10. zamerali na podporu zdravého životného štýlu a zvýšenia konzumácie ovocia a zeleniny. Najskôr sme sa s deťmi rozprávali o vitamínoch v ovocí a zelenine, kreslili si obľúbené ovocie, vyrobili ovocné pexeso, súťažili.

Je známe heslo „Jeme aj očami“ ,
preto prinesené ovocie a zeleninu
deti s p. vychovávateľkami
premenili na chutné smoothie,
šaláty, ovocné šťavy, obrázkové
tanieriky a iné dobroty. Veríme, že
deti sme motivovali a na ovocí a
zelenine si budú pochutnávať
každý deň.

Mgr. Vašulková Zdenka

O kúsok lepšie Slovensko so zmrzlinou Míša

Nanuky Míša prichádzajú s ekologickou výzvou. Chcú zapojiť čo najviac ľudí do čistenia lesov v Česku a na Slovensku. Celý projekt je založený na troch ideách – **slúbiť, zozbierať, inšpirovať**.

To znamená, že začneš prísľubom, že budeš žiť zodpovednejšie a už nikdy nevyhodiš na zem žiaden odpad. V druhom kroku začneš zbierať smeti. No a nakoniec budeš všetkých na sociálnych sieťach informovať, že pravidelne zbieraš odpadky. Zároveň ich vyzveš k podobnej iniciatíve – čím môžeš inšpirovať celé Slovensko.

Do jednej výzvy sme sa už zapojili s heštagom **#ZLÁSKYSLOVENSKU** /viac v marcovom EKObloku/.

Možno niektorí žijú viac vo virtuálnom svete a nevidia pravú príčinu znehodnocovania nášho životného prostredia. Preto možno aj sociálne siete upozorňujú na ekologické problémy, ktoré sú potom viac viditeľné a dostupné verejnosti.

A keďže nám nie je ľahostajné naše okolie podieľali sme sa na vyčistení plochy v blízkosti našej školy. Konkrétne sme sa vybrali na hlavnú cestu smerom na Bukovinu. Za necelú hodinu sme vyzbierali takmer 3 plné vrecia. Bohužiaľ nachádzali sme aj stavebný odpad, ktorý nebol v našich silách vyniesť.

Odvahu sme nestratili ani pri zastavení okoloidúceho auta s prosbou, či by nezobrali plné vrecia odpadov k najbližšiemu kontajneru. Mali sme šťastie, vrecia nám odniesli aj sme získali obdiv a pochvalu. Hlavným cieľom je najmä mať **o kúsok lepšie Slovensko** a dobrý pocit, že sme urobili niečo pre našu prírodu.

Veríme, že je to výzva a zároveň aj upozornenie pre ostatných aby si veci, ktoré si prinesú do prírody aj so sebou odniesli a vyhodili v najbližších smetných košoch!

Váš Ekotím

#OKúsokLepšie

Ekotím v Dlhej nad Kysucou

Princíp tejto výzvy alebo súťaže je jednoduchý - vyzbierajme odpad z voľnej prírody. **Sú viaceré dôvody, prečo urobiť:**

- **pomôžeme prírode a zvieratám v nej; napríklad sa neporežú o rozbité sklo alebo nezjedia plasty,**
- **zažijeme množstvo zábavy v prírode s kamarátmi.**

Ekotím /Pet'ka a Timea/ bol aj v Dlhej nad Kysucou!

Na jednom mieste sme vyzbierali 5 vriec a dve tašky smetí. Pomohol nám aj spolužiak Lukáš, za čo sme mu veľmi vďační. Pri odnášaní vriec z lesa nám pomohli aj okoloidúci páni s autom, ktorí odpad odviezli k najbližšiemu kontajneru. Určite sa zapojte aj Vy, pretože na ten odpad sa nedá pozerieť! Spoznáte okolie a zároveň prírode pomôžete s odpadkami, s ktorými si sama nevie rady. A to je už čo povedať!

**Článok pripravili: Pet'ka Strýčková,
Anetka Frollová 8.A**

Učítelia a jaskyne Slovenska časť 2

Jaskyňa Domica

Lokalizácia: Košický kraj, okres Rožňava, Kečovo

GPS: N48°28'40" E20°28'13"

"Pýcha Gemera" jaskyňa Domica, ktorá ponúka i turistami vyhľadávanú a atraktívnu plavbu vo svojich podzemných priestoroch, leží v juhozápadnej časti Slovenského krasu.

Vďaka svojmu významu a unikátnej výzdobe bola zaradená do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Návštevníci jaskyne majú k dispozícii dve prehliadkové trasy, dlhšia meria 1 180 m (trvanie prehliadky 60 minút), kratšia 780 m (trvanie prehliadky 45 minút).

Súčasťou prehliadky je i plavba člnom po podzemnom toku Styx. Tá bola bohužiaľ počas našej návštevy neprístupná.

Domica je typická najmä veľkými priestrannými dómami..

Vyniká bohatou kvapľovou výzdobou, ktorej dominujú kaskádové jazierka, cibul'ovité stalaktity a pagodovité stalagmity.

Nachádza sa tu až 16 druhov **netopierov**, asi 1500 kusov.

Pre prirodzenú krásu jaskyňu Domica využili aj filmári **na nakrúcanie filmovej verzie** slávnej rozprávky Pavla Dobšinského **Sol' nad zlato**. No pre nás bol najväčší zážitok, keď sa naše kolegyne rozospievali na jednej zo zastávok priamo v jaskyni. Na záver máme pre vás opäť aj malú ukážku toho, ako to tam vyzeralo.

FOTO: LONO MATKY ZEME, M.S

FOTO: STROM ZIVOTA, M.S

Neživá príroda- spoznávanie minerálov a hornín

Snahu o pochopenie alebo výklad vzniku Zeme a jej vývoja v čase zaznamenávame už v najstarších civilizáciách. Mnoho vízií spojených so vznikom Zeme je už začlenená do náboženských textov, či už spomenieme sumerské alebo starozákonné mýty o celosvetovej potope alebo mýty o stvorení sveta obsiahnuté v takmer všetkých starovekých mytologických a teologických textoch.

Prvé racionálne výklady niektorých pozorovaných geologických javov dnes známych ako vulkanizmus, sedimentácia a vrásnenie podávajú **Thales Milétu (5. stor. př.n.l.), Aristoteles (4. stor. př.n.l.) Plínius starší (1. stor. n.l.).** Až v 18. a 19. storočí sa však objavujú prvé základné kamene, s ktorými geológia pracuje až do súčasnosti.

Geológia nepatrí medzi vedy, ktoré sa môžu pochváliť všeobecnou popularitou. Spôsob ako žiakom sprostredkujeme nové je z veľkej časti zodpovedný za nelichotivý a dosť náročný.

Rovnako ako pri ostatných prírodných vedách aj v prípade geológie platí, že jej učenie by malo na školách prebiehať formou bádateľskou.

Zdá sa, že v Česku to už pochopili. Na oficiálnej webstránke **Českej geologickej služby-**

<http://www.geology.cz/extranet/>,

ktorá obsahuje mapy a rôzne publikácie.

Ďalej to môžu byť služby podstránky: **Svět geologie-**

<http://www.geology.cz/svet-geologie/>,

ktorá obsahuje opisy geologických zaujímavostí, filmy o geológii a virtuálne laboratórium.

A geologická encyklopédia,
dostupná na-
<http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl>.

S deviatkami sme sa ponorili do poznávanie minerálov a hornín.

V základných zbierkach je základných desať hornín, ktoré sme pozorovali, Okrem charakteristických vlastností niektorých hornín sme pozorovali aj vybrané horniny zo zbierky učiteľa. Niektoré horniny boli už zaujímavé na prvý pohľad hlavne sfarbením vlastnosťami ale aj ich názvom.

„geológia je totiž plná názvoslovia,,

Ak máte šťastie na lokalitu a ste bádateľ, môžete natrafiť na kus horniny, ktorá obsahuje odtlačky /napr.listov, lastúr atd./. Na ukážku sme mali aj zo súkromnej zbierky odtlačky rastlín z ríše rastlín. Jednalo sa o rod vymretých vyšších rastlín z triedy ***Calamites- rod bylinných až stromovitých dávnych prasličiek .***

Niektorí sú teda skôr väčšími fanúšikmi minerálov a drahých kameňov. Šperky sa už od nepamäti tešia veľkej obľube. Našu pozornosť si získali najmä svojou farebnosťou, energiou a unikátnym leskom.

Opál – drahokam, ktorý preslávil Slovensko

Názov je odvodený zo **staroindického slova „upala“, drahý kameň**. Opál je nesmierne cenený drahokam. V minulosti patril medzi najluxusnejšie drahé kamene, z ktorých šperky si mohli dovoliť len najbohatšie rody (obľúbil si ho napr. Napoleon a jeho manželka Jozefína).
<https://www.enviroportal.sk>

Ametyst – kameň duchovna, čestnosti a pokory

Názov je odvodený z **gréckeho amethystos - neopojný, neopilý**. Ametyst je od nepamäti považovaný za cenný drahý kameň, ktorému sa pripisovali magické vlastnosti. Fialová farba symbolizuje duchovno, preto je ametystový prsteň dodnes biskupským symbolom. Zvlášť sýto fialové čisté ametysty sa cenili viac ako iné drahokamy. Dodnes sú ozdobou mnohých kráľovských korún a korunovačných klenotov, bok po boku s rubínmi, smaragdami, zafírmami a diamantmi.

<https://www.enviroportal.sk>

Drahokamy a drahé kamene na Slovensku

Geologická stavba Slovenska, prítomnosť sopečných hornín predurčujú výskyt drahých kameňov na našom území. Drahými kameňmi sa zaoberajú **gemológovia**- vznikla s praktickým cieľom zabrániť chybám a podvodom pri spracovaní a obchodovaní s ozdobnými kameňmi.

Marmarošské diamanty – aj

Slovensko má svoje diamanty

Názov *je odvodený od pôvodnej oblasti Marmaroš*, bývalej uhorskej župy, ktorej zodpovedajúce historické územie je v dnešnom Rumunsku a Ukrajine.

Marmarošský diamant - SiO_2 je čistá, priehľadná odroda kremeňa, presnejšie kryštálu.

Na Slovensku sa vyskytuje od Stakčína, Uble, Uliča až po Veľkú Poľanu, Veľký Lipník a v okolí potokov Starej Ľubovne.

<https://www.enviroportal.sk>

Najstarší minerál je zirkón

Najstarší minerál, ktorý sa našiel za Zemi, je zirkón a tiež prispieva k podstate datovania veku Zeme. Obsahuje tórium a urán, našiel sa v Austrálii a má **4,3 miliardy rokov**.

Na datovanie sa používa aj preto, lebo je neuveriteľne stály. Aj keď prejde viacerými geologickými procesmi, pri vysokých teplotách sa neroztaví. Dochádza iba k natavovaniu jeho povrchových častíc. Okrem stálosti majú niektoré iné kamene vzácne vlastnosti, a preto priťahujú pozornosť tých, ktorí by ich chceli vlastniť.

Praktické turistické rady do vrecka a Veľký Choč

Ahoj Roman, vieš sa naším čitateľom bližšie predstavíť?

Ahojte, som úplne obyčajný chalan z Dolného Kubína, ktorého baví jazda na motorke, všemožné opravy v garáži od áut až po žehličky, posilka a v neposlednom rade je to turistika. **Nie som žiadny profesionál.** Vždy sa smejem, že som amatér- **ktorý sa stále má čo učiť.**

Aj bez ohľadu, že nie si z oboru máš rád Slovensko a hory, čo ťa k tomu viedlo?

Popravde ani neviem ako som sa k tomu dostal. Do 20-ty som nebol nikde na turistike. Potom sme sa dohodli partia, že vybehneme na **Veľký Choč**. Tam sa mi to zapáčilo. Tie výhľady, tá príroda, tá výška. Ale nepovedal by som, že to tam vtedy začalo. Potom nastalo ticho a asi rok som nebol nikde.

No a potom sme si tam s kamarátom vybehli znova a zas dlho nič. **Takto to kolísalo a potom som začal chodiť sám.** Bol som na východe slnka, inokedy zas na západe slnka, potom som si zvolil turistiku v zime. Asi vtedy nastal zlom a povedal som si, **že chcem vyskúšať aj iné kopce. Inšpiráciu beriem z internetu, od známych a z turistických máp.**

Vybrali sme práve Veľký Choč. Je to oblasť, ktorú máš najradšej?

Nepovedal by som, že to tam mám najradšej. **Ale je jasné že to tam je krásne.** Ako som už vyššie spomínal,

tu boli moje začiatky s turistikou. Bolo to preto, lebo z Dolného Kubína to je celkom blízko.

Chočské vrchy sa nachádzajú približne v strede medzi národnými parkmi, a to Malá Fatra, Veľká Fatra, Nízke Tatry a Vysoké Tatry. **Takže je odtiaľ vidieť na väčšinu našich najznámejších parkov.**

Ďalej odtiaľ vidíme aj Babiu horu a vodné nádrže Liptovská mara a Oravská priehrada.

Na Veľký Choč vede niekoľko trás. A to:

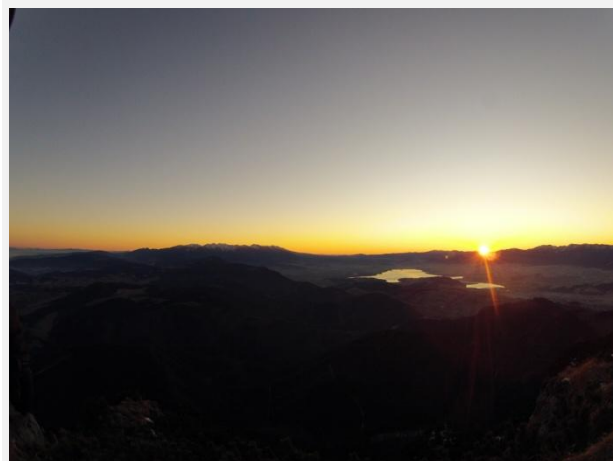
-z Lúčok, z Vyšného Kubína, z Jasenovej, z Likavky,

-z Ružomberka a z Valaskej Dubovej.

Je ich mnoho, ale vždy som šiel len tou poslednou trasou. Časom vyskúšam aj iné cesty.

Moja najpoužívanejšia trasa má dĺžku 4,5 km, prevýšenie cca 1000m a trvá asi 3 hodiny. Povedal by som, že táto trasa je celkom náročná. Po chodníku je množstvo kameňov, naposledy si pamätám veľa popadaných stromov a celkovo je tam prudké stúpanie. Žije tu množstvo zvierat. **Ale zážitok bol, keď som počul v diaľke medveďa.**

Legenda hovorí, že Veľký Choč bol kedysi sopka. Ale myslím, že to nie je pravda. Určite odporúčam navštíviť náš Veľký Choč.

Ideme sa skôr zamerať na „praktickú,, stránku turistiky. Tak, čo je dôležité vedieť ak som turista začiatočník?

Myslím, že dôležité je sa naučiť tých **pár turistických značiek a potom začínať od tých najjednoduchších turistík popripade chodiť s niekým skúsenejším.**

Potom postupne pridávať náročnosť, kúpiť potrebnú výbavu, oblečenie, a hlavne obuv. Je dôležité si zobrať veľa vody a niečo pod zub.

Čo na turistiku? Načo by sme nemali zabudnúť? Ako sa zbalit' na turistiku?

Ja osobne si vždy pozriem počasie (najlepšie v deň výstupu) aby som vedel, čo všetko si mám so sebou zobrať.

*Ked' bude teplo, **slnečno, bezvetrie, (v lete) tak si zoberiem kraťasy, tričko, typ obuvi podľa potreby, repelent, krém na opaľovanie a hlavne veľa vody.***

*Ked' je veterno, **daždivo tak nejaké nepremokavé a vetruvzodrné oblečenie.***

*No a pre milovníkov zimnej turistiky, **otepl'ovačky, zimnú bundu, mačky na topánky, samozrejme čiapku, šál, rukavice, a v extrémoch aj lyžiarsku kuklu a lyžiarske okuliare.***

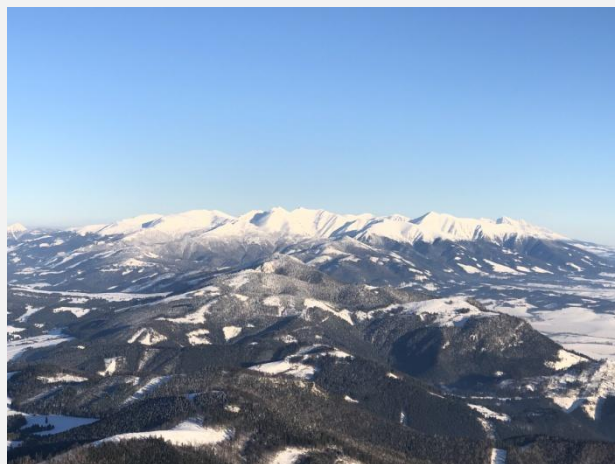
Preferuješ túru sám, alebo vo väčšej skupine?

Ja osobne preferujem túru sám. **Vtedy si to omnoho viac vychutnám.** Tak isto nemám rád, keď je na horách kopa ľudí.

Vyhýbam sa tomu. Ale keď sa stane tak neriešim.

pohľad na Tatry, Liptovskú Maru

Vysoké Tatry

rozprávkové postavy, Choč

Určuješ si okolie trasy a cieľ výletu?

Robíš si záznam?

Ak je to nový cieľ, kde som ešte nebol, tak určite. Musím si pozrieť trasu, koľko trvá cesta, aká je vzdialenosť a čas kedy mám vyraziť.

S tým záznamom záleží od toho aký cieľ si vyberiem, aké je počasie, aká je náročnosť a mnoho ďalších vecí. Snažím sa to striedať. **Niekedy som ako „japonský turista“.** Inokedy zas fotoaparát ani len nevytiahnem z vrečka. Niekedy vzniknú fakt podarené videá.

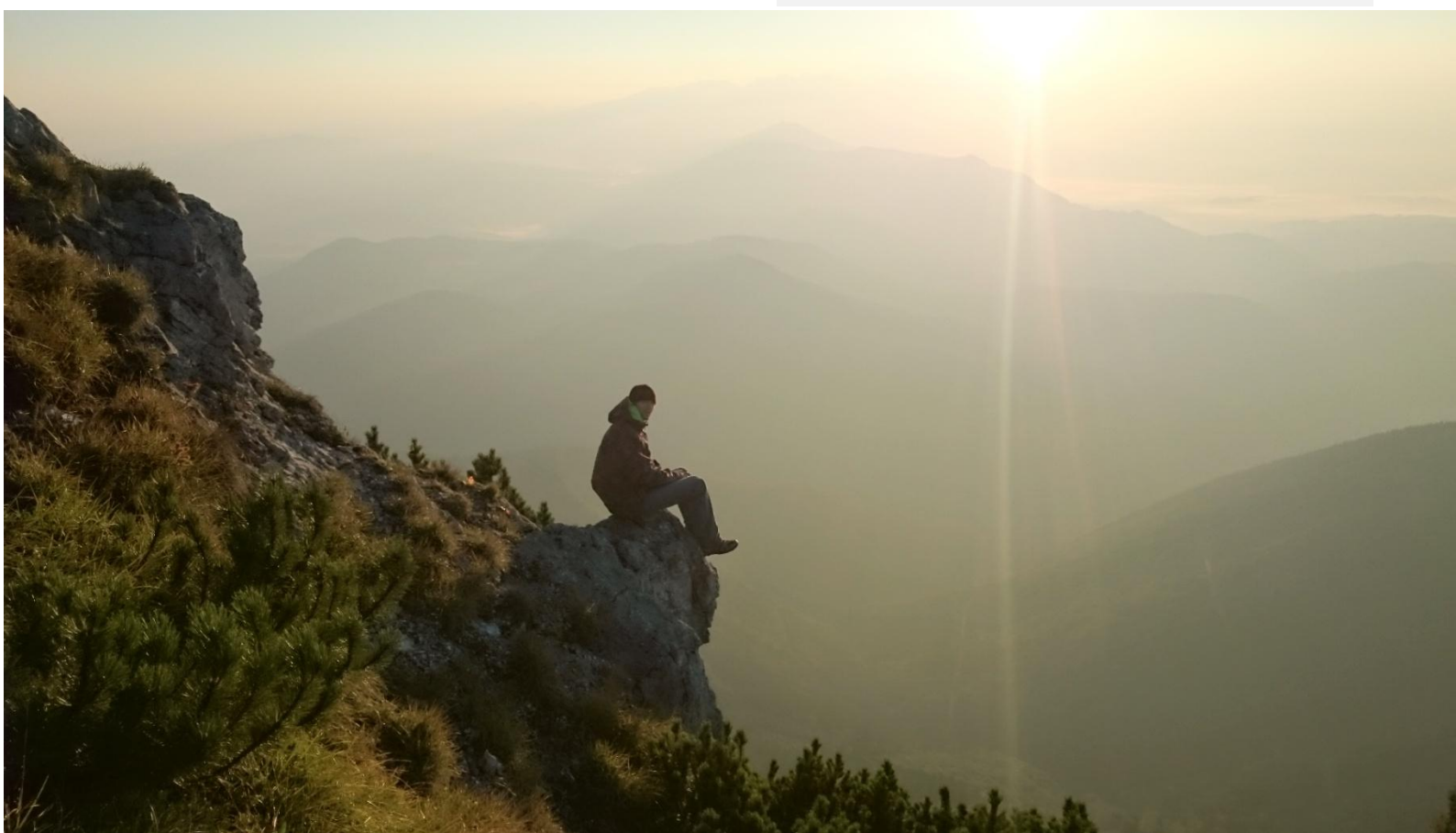
(viac na: <https://m.youtube.com/user/vend00>)

Orientácia – Mapa, GPS, vytlačená trasa. Ako sa ty pripravuješ?

Ja a orientácia v horách? (smiech). To je celé zle (smiech). **Známi sa zo mňa smejú, keď im rozprávam príbehy z turistiky a to hlavne z miest, kde sa jednoducho nedá zablúdiť.** Hovoria mi, že dokážem aj nemožné. Ale teraz vážne. **Skoro na každej túre sa mi stane, že zablúdím, neviem nájsť ďalšiu značku alebo zle odbočím na križovatke.** Pri najhoršom zapnem GPS a potom sa už dostanem na to správne miesto. 😊

Čo už, veď každý sa učí na vlastných chybách.

východ slnka, Choč

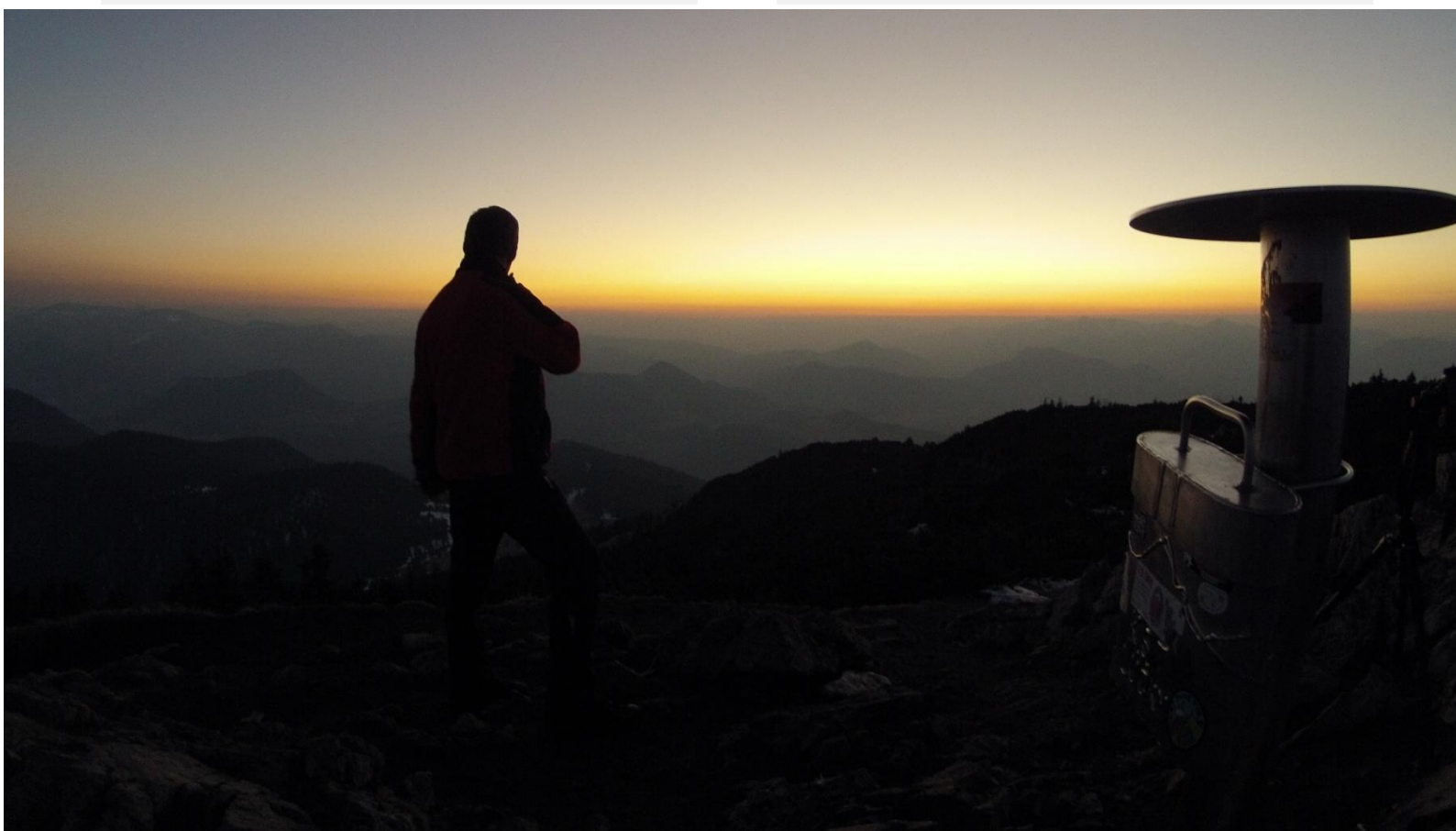

Podelím sa s vami o jeden takýto príbeh- Bol som rozhodnutý, že idem na Téryho chatu. Pod Tatrami bolo zamračené chladné sychravé počasie. Vyšiel som na Hrebienok a kvôli tomu, že som sa vôbec príprave a nepozrel som si trasu, som zle odbočil. Prešiel som kilometer, dva, tri.. a hovorím si, že sa idem pozrieť na GPS, kde sa nachádzam. *Ked' som to otvoril, tak ma zamrazilo. Ocitol som sa niekde úplne inde, ako som chcel byť.* Chvíľu som premýšľal, čo idem robiť. Či sa idem vrátiť nazad, alebo si nájdem iný cieľ. A tak som sa rozhodol, že si vybehnem na Slavkovský štít. *Poviem vám, že to stálo za to. Ked'*

som sa po niekoľkých kilometroch šliapania pozrel za seba, tak som ostal stáť s nemým úžasom. Dostal som sa nad oblaky. Tam hore bolo jasno a teplo. Na vrchole som si oddýchol, najedol som sa , pofotil pár nádherných záberov a celou cestou dole som sa smial na svojej sprostosti, ale uvedomoval som si, že sa oplátilo. Doteraz je to jeden z mojich najvtipnejších príbehov.

západ slnka, Choč

Foto: Roman Lupták

Ktoré mapy sa ti osvedčili najviac?
Klasika, alebo stačia aj aplikácie napr.
mapy.cz? Ako fungujú?

Najviac sa mi osvedčila appka **mapy.cz**.
Keď som na turistike používam jedine ju,
a dokonca aj keď sa pripravujem na túru,
tak si ju na počítači zapnem a plánujem.

**Jeden veľký rozdiel medzi aplikáciou
a mapou je ten, že na mape nevidíš,
kde sa nachádzaš, musíš to hľadať a
na aplikácii si môžeš tú trasu priblížiť.**

Čo na mape nie je možné. Ďalej je na
appke mnoho funkcií, ako naplánovanie
trasy pri ktorej rovno napíše čas,
vzdialenosť a prevýšenie. **Podľa mňa je
najlepšia kombinácia papierovej mapy
a aj aplikácie.**

Zažil si prenocovanie– stan,
karimatka, spací vak na horách?
Alebo je to jeden z tvojich ďalších
cieľov?

Zažil som prenocovanie jedine na moto-
dovolenke, to bolo v stane a aj to bolo v
campingoch. **Inak ako hovoríš- je to
jeden z ďalších mojich cieľov.**

Hovorí sa , že zlé počasie neexistuje,
iba zle oblečený turista 😊aké
používaš typy a triky, aby si na horách
nepremokol?

**Existuje zlé počasie pre turistu. A to je
búrka.** Môže udrieť blesk... a to neustojíš

asi so žiadnym oblečením...

**Do dažďa existujú nepremokavé
bundy, nohavice aj topánky.**

No a triky sú asi také ako som spomínal
vyššie. Poriadne si pozriem predpoveď
počasí. Poprípade si nepremokavé veci
pribalím. Nezaberajú veľa miesta.

článok pripravili:

Mgr. Michaela Sabelová a Roman Lupták

Ekotím v teréne

Foto: Lea Střítecká, 8.A

Foto: Valika Vlčková, 7.A

Foto: Valika Suranová, 7.A

Foto: Anetka Frollová, 8.A

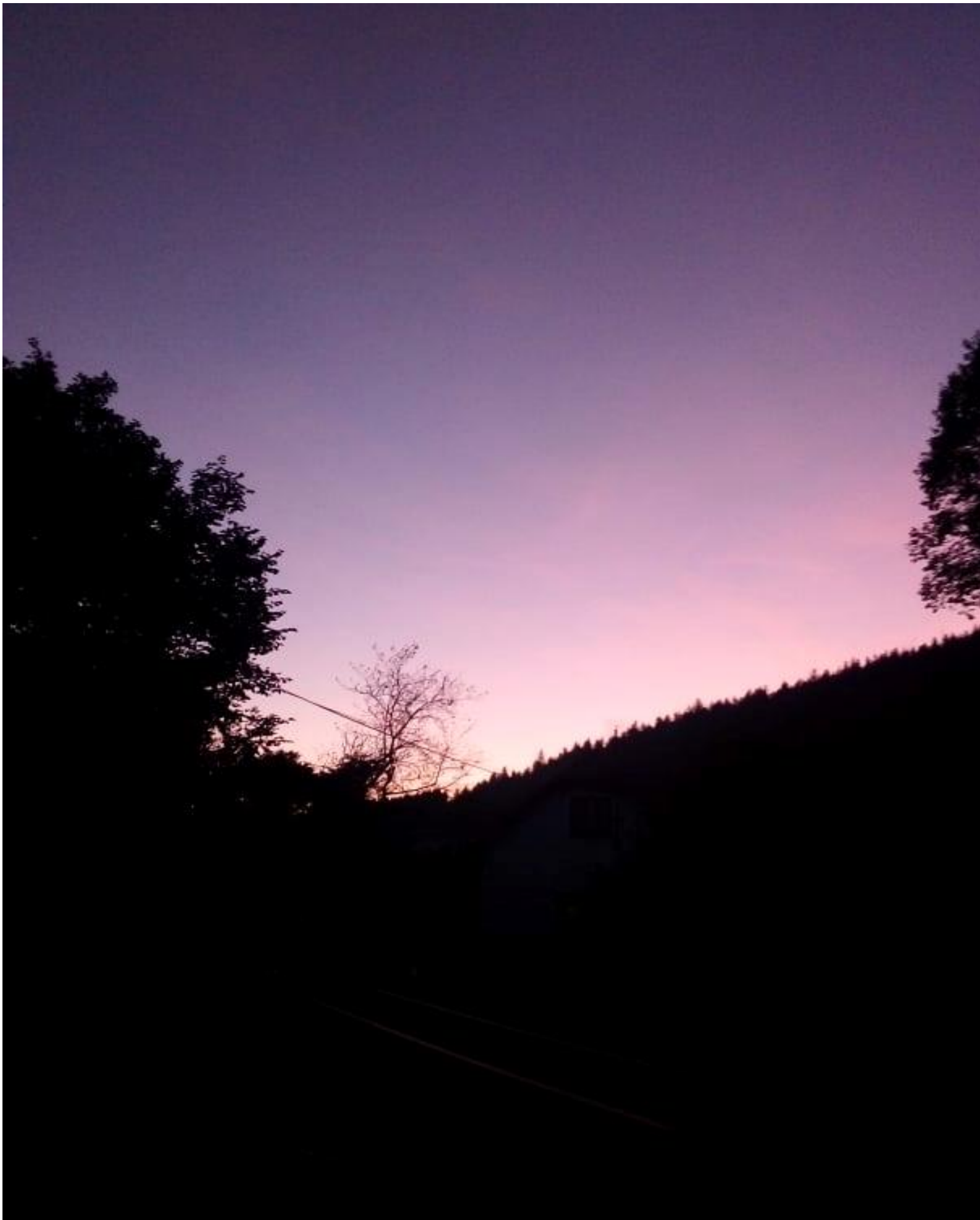

Foto: Majka Hrivíková, 7.B

Foto: Pet'ka Strýčková, 8.A

POUŽITÉ ZDROJE:

<https://vedanadosah.cvtisr.sk/tuzba-vlastnit-vzacne-kamene-je-stara-ako-ludstvo-samotne>

<http://www.geology.cz/extranet>

<https://www.enviroportal.sk/>

<http://www.ssj.sk/sk/jaskyna/7-domica>

<http://www.uvzsr.sk>

KALVODA, Jiří, BÁBEK, Ondřej, BRZOBOHATÝ, Rostislav (2002): Historická geologie. 2. vyd., Olomouc : Univerzita Palackého